

València estira el fil de la seda

La rehabilitació del Col·legi de l'Art Major de la Seda a València per part d'una fundació privada ha menat les institucions a recuperar la tradició sedera de la ciutat i convertir-la en un recurs turístic.

Reportatge de Violeta Tena

Avoltes les ciutats guarden tresors xicotets amagats sota la pols. Fins no fa gaire qualsevol que es passejara pel carrer Hospital de València difícilment podia reparar en un edifici situat a mig camí de la via i amb un rètol que deia Col·legi de l'Art Major de la Seda. Com a molt, l'indret cridava l'atenció pel seu estat precari. Durant anys, la façana va estar coberta per una d'aquelles teles d'obra que impedeix la caiguda de la runa. Des del juny passat, però, l'edifici ha recuperat la dignitat que el pas del temps i la desídia li van arrabassar. Per fer-ho possible s'hi han hagut d'esmerçar 68.000 hores de treball de restauració i prop de dos milions d'euros, que han estat aportats per una fundació privada. Avui l'edifici conté el Museu de la Seda, que en el primer mes de vida ha rebut 6.000 visitants. En el museu el visitant s'apropa de forma didàctica a la tradició sedera de València, a més de contemplar algunes de les millors peces artesanes, així com l'arxiu gremial més antic i ampli d'Europa.

Siga com siga, la inauguració d'aquest espai ha reviscolat l'interès ciutadà per la tradició sedera del País Valencià. Les ins-

titucions, per la seua banda, busquen la manera de rendibilitzar aquest tresor històric. Fa unes setmanes l'Agència Valenciana de Turisme va presentar la marca Ruta de la Seda, amb què pretén aixoplugar tots els recursos turístics dispersos pel País Valencià vinculats a aquest art. I des de fa setmanes, les oficines de turisme de València han incorporat rutes específiques sobre el passat seder de la ciutat al seu catàleg. Tothom vol aprofitar el filó que significa la descoberta d'un recurs turístic fins ara amagat i amb capacitat de projecció internacional.

Al capdavant, la tradició sedera d'aquesta part de la mediterrània s'incardina dins dels processos comercials d'abast mundial que es van donar molts segles abans que el mot *mundialització* entrara en els diccionaris. De fet, la Ruta de la Seda que va unir l'Àsia amb Europa fou una mena de globalització *avant la lettre*, un itinerari comercial que unia dos continents amb múltiples parades intermèdies.

Una ruta mil·lenària

Anem però, al principi del cabdell. La sedicultura té els seus orígens a l'Àsia,

on naix l'art de treballar aquest producte d'origen animal. Ja abans de la nostra era hi ha constància de l'existència dels primers intercanvis comercials més enllà de l'Imperi xinès. Els excedents de producció sortien de les fronteres de l'imperi per començar un itinerari primer informal però a poc a poc més assentat. La seda passava de poble en poble a través d'intermediaris que s'enriquien amb la comercialització d'un producte que, molt prompte, va rebre la més alta de les consideracions. Ningú, a banda dels asiàtics, coneixia l'art de la seda, així que l'exclusivitat n'augmentava el preu a mesura que s'allunyava del seu lloc d'origen. La Ruta de la Seda –el mot, en realitat, el va encunyar el geògraf alemany Ferdinand von Richthofen, molts segles després, exactament el 1877– connectava la Xina amb Mongòlia, el subcontinent indi, Pèrsia, l'Aràbia, Síria, Turquia, el nord d'Àfrica i Europa. Durant segles, la seda va simbolitzar el luxe i el poder i es va convertir en un bé posicional per als qui, a Europa, ostentaven el poder.

L'exclusivitat xinesa, però, no podia ser eterna. És a partir dels segles VI i VII →

COL·LEGI MAJOR DE LA SEDA

→ que, segons els historiadors, es trenca el monopoli. És a través dels àrabs que els misteris de la fabricació de la seda arriben a la península, al voltant del segle IX, primer a Còrdova i Granada i després a Toledo i València. A partir dels segles XIV i XV la ciutat es convertirà en poc de temps en la zona de distribució de la seda de Granada cap al nord d'Àfrica. Aquest enllaç va provocar que arribaren a València un bon grapat de genovesos especialitzats en l'elaboració del vellut. És així com naix el Gremi de Velluters, un ofici avui extingit que continua donant nom a uns dels carrers més cèntrics de l'urbs. Els treballs al voltant de l'ofici es converteixen en un motor econòmic de la ciutat. Abaixadors, teixidors, tintorers, toquers, velers, cordoners, gatners o passamaners formen confraries pròpies. El soroll de les màquines encara artesanes i el treball manual dels qui s'hi dedicaven es converteix en el so ambient de la ciutat.

L'esplendor

L'any 1686 el rei Carles II atorga un privilegi pel qual el Gremi de Velluters assoleix el rang de Col·legi de l'Art Major de la Seda. Aquesta nova categoria incrementa encara més la seua ascendència en la societat d'aquell temps. El col·legi tenia un control absolut sobre l'ofici: perseguia l'intrusisme; controlava la producció dels productes, fins i tot podia arribar a confiscar i destruir els productes de baixa qualitat; determinava els estàndards de qualitat i les condicions de treball dels aprendents, etc. El fet que fóra el Gremi de Velluters qui finançara

1. Façana del Col·legi Major de la Seda, situat al carrer de l'Hospital, al bell mig de València. 2 i 3. Dues de les sales interiors del Col·legi, restaurat per la Fundació Hortensia Herrero. 4. La Llotja de València, un dels edificis de visita obligada de la Ruta de la Seda, estrenada fa poc.

COL·LEGI MAJOR DE LA SEDA

les obres d'una obra arquitectònica tan magna com la Llotja de València parla del poder econòmic que el sector va arribar a assolir. De fet, es té constància que, a mitjans del segle XVIII, la meitat de la població treballava en activitats que estaven directament o indirectament vinculades a la sedicultura. No s'ha d'oblidar tampoc, en aquest àmbit, la importància que va arribar a adquirir el cultiu de la morera, que proporcionava la matèria primera per als cucs.

Sense arribar a la importància de València, també a Barcelona al voltant de la seda s'estructura un entramat d'oficis molt ric. A partir del segle XV i en un període de 120 anys es constituïren a Barcelona fins a set corporacions d'oficis vinculades a la seda: barreterers (1495), cinters (1509), teixidors de vels (1533), velluters (1548), passamaners (1572), torcedors (1619) i tintorers (1619). El Col·legi de l'Art Major de la Seda, al carrer Sant Pere Més Alt, els aixoplugava.

Desfer l'embull

La decadència de la sedicultura té lloc a partir del segle XIX i s'explica per una concomitància de causes. D'una banda, és un moment en què el concepte de moda –i per tant, de recanvi periòdic

de roba– s'obre pas, la qual cosa facilita la introducció dels productes francesos entre les elits peninsulars. Això provoca, la necessitat de buscar mercats a l'altra banda de l'Atlàntic, en el mercat colonial americà. El problema ve quan les colònies comencen a independitzar-se i es perd el domini polític i també comercial sobre aquests territoris. A aquests factors cal unir-n'hi d'altres: una epidèmia de

VALÈNCIA FIGURA EN EL QUILÒMETRE 9.090 DELS MAPES HISTÒRICS DE LA RUTA DE LA SEDA

pebrina que malmestia els cucs de seda, dels quals depenia la matèria primera; l'apertura del Canal de Suez, que facilita el contacte comercial entre Europa i l'Àsia, i la pèrdua de poder dels gremis, després que el 10 de desembre de 1836 s'aprovara un decret que suposa la laminació de totes les organitzacions gremials a Espanya. La cultura del treball de la seda, que havia dinamitzat durant

dècades l'economia, llanguia. La Ruta de la Seda, que durant molts segles va constituir una via privilegiada de contacte cultural, lingüístic i filosòfic, a més de comercial i econòmic, es desdibuixava al mateix ritme que proliferaven nous itineraris intercontinentals.

De fa uns anys, però, els esforços per resseguir els traços de la Ruta de la Seda s'han incrementat. Ja l'any 1987 la Unesco va posar en marxa diversos projectes i expedicions per al seu estudi. Cinc anys després, l'Organització Mundial del Turisme (OMT) va impulsar un projecte de recuperació de la ruta. Del que es tracta és de desempolsar aquella història per projectar-la cap al present. L'Estat espanyol s'hi incorporà l'any passat, a instàncies del Centre Unesco València-Mediterrani i la Universitat de València. Ara, la creació de la Ruta de la Seda per part de l'Agència Valenciana de Turisme està cridada a incardinar el País Valencià en aquesta ruta de més ampli abast. Segons Francesc Colomer, aquesta iniciativa "contribuirà a projectar l'oferta turística valenciana al voltant de la indústria sedera arreu del món". València figura en el quilòmetre 9.090 dels mapes històrics d'una ruta que no vol perdre el fil de la història. ●